

2. Сучасні технології публічного управління та адміністрування

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СКЛАДІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Харченко Тетяна Олександрівна, канд. екон. наук, доц., докторант

Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Зростання кількості населення, виснаження наявних ресурсів, зміна клімату тощо посилює виклики в частині забезпечення продовольчої безпеки у глобальному вимірі. Дані зміни впливають на механізми державного регулювання при формуванні економічної політики, визначаючи продовольчу безпеку, в якості одного з головних стратегічних пріоритетів. Діючі принципи, інструменти та підходи за даним стратегічним напрямом повинні безпосередньо корелювати з інструментарієм державного регулювання розвитку аграрного сектору. Постійно зростаючий попит на продукти харчування, визначив переважний вплив сільськогосподарського виробництва в питаннях забезпечення продовольчої безпеки та окреслив необхідність інтенсифікації процесів сільськогосподарського виробництва для забезпечення підвищення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Окреслена динаміка посилила вплив інноваційної складової в частині модернізації виробництва, удосконалення техніко-технологічної складової й, відповідно, організаційно-управлінської. Однак, за даних умов, спостерігались не тільки позитивні зміни, в частині підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Наявним був і негативний вплив впроваджених змін на стан оточуючого середовища, що призвело до поглиблення дисбалансу між задоволенням сучасних потреб людства та станом навколишнього середовища в глобальних масштабах.

Дана проблема визначила актуальність розробки підходів, котрі б дозволяли утримувати рівновагу між, зростаючими в геометричній прогресії, потребами людства та станом навколишнього середовища, окресливши її в площині сталого розвитку та вперше була представлена в 1980 р. у Всесвітній стратегії збереження природи, котра була розроблена в рамках Програми ООН по навколишньому середовищу. В подальшому, в доповіді «Наше спільне майбутнє» (1987 р.), було надано визначення сталому розвитку, як раціональному використанню природних ресурсів для задоволення сучасних потреб та для збереження можливості наступних поколінь у задоволенні власних потреб [1, с. 15]. Зауважимо, що саме Міжнародна комісія з навколишнього середовища та розвитку визначила сутність дефініції «сталий розвиток», як гармонічного розвитку, котрий передбачає такий процес змін у якому забезпечено баланс використання природних ресурсів, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, розвиток особистості та інституціональні зміни з урахуванням вимог майбутніх поколінь [2]. Акцент на управлінську складову, в частині реалізації концепту сталого розвитку, робить Всесвітній банк. Зокрема, за даним підходом [3] сталий розвиток розглядається, як якісне управління ресурсами, котре дозволить зберегти та збільшити людські можливості.

Загальновідомо, що розуміння сталого розвитку лежить в площі досягнення балансу між економічним зростанням та збереженням природного потенціалу. Різні підходи формують відмінні риси в частині визначення ключового фактору впливу для забезпечення сталого розвитку. Так, низка науковців визначає економічний фактор в якості ключового чиннику впливу, котрий забезпечує потреби сучасного світу та не обмежує можливості майбутніх поколінь [4,5,6]. За іншого напрямку, сталий розвиток формують певні збалансовані соціально-правові відносини та справедливе суспільство [7, с. 21; 8, с. 115]. При цьому, за будь-якого підходу, ключовим індикатором економічного зростання виступає раціональне використання ресурсів.

Посилення вагомості екологічної складової, в наукових дослідженнях останніх років, певним чином пов'язано із поглибленням тенденцій «зеленої економіки» та зміною вектору впливу домінуючої моделі за якої знижується рівень впливу економічного складника. Ключовою ідеєю даного підходу є, зокрема, теза про те, що зменшення навантаження, в частині використання природних ресурсів, дозволить зберегти їх сучасний стан для майбутніх поколінь та спростить механізми підтримки стійкості розвитку [9, с. 115; 10, с. 215]. Однак дана теорія є недієздатною в умовах постійного зростання кількості населення та потреб людства, котрі не можливо буде забезпечити за окреслених умов розвитку.

Очевидно, що темпи технологічного розвитку посилюють виклики в частині дотримання вимог щодо збереження навколишнього середовища та визначають концепцію сталого розвитку в якості безальтернативного концепту розвитку сучасного суспільства. Враховуючи іншомне походження дефініції «sustainable development», виникають неузгодженості в частині розгляду сутності значення, чим і обумовлено наявність значної кількості підходів до визначення. Однак, об'єднуючим фактором в розрізі всіх діючих визначень дефініції «сталий розвиток» є виокремлення економічного, соціального та екологічного складників. В частині забезпечення справедливого розподілу ресурсів необхідним є й дотримання балансу екологічної й соціальної складових. При визначенні екологічного вектору, в якості ключового, важливим є досягнення рівноваги й за економічним і соціальним складниками. При цьому досягнення соціальної справедливості можливе за умови рівноважного впливу показників економічної та екологічної сталості.

Діючи принципи сталого розвитку, визначені в рамках дії міжнародних документів, формують загальні концепти, спрямовані на забезпечення розвитку людства. Однак відсутні чіткі рекомендації щодо впровадження конкретних механізмів або моделей на рівні певної країни, що визначає переважний вплив держави в площині розробки механізмів державного регулювання сталого розвитку. Декларативний характер заходів та відсутність чіткої регламентації дій в сфері забезпечення сталого розвитку було підтверджено на Конференції з питань сталого розвитку «Ріо +20». Зокрема відсутність результативності практичної імплементації інструментів підтримки сталого розвитку у глобальному вимірі було визначено й в «Прототипі звіту» зі сталого розвитку в світі, сформованого Департаментом зі сталого розвитку ООН (ДСР) (2013 р.) [11]. Зауважимо, що на Конференції «Ріо +20» було акцентовано увагу на наявності ґрунтового наукового доробку в частині формування концепції сталого розвитку, однак й окреслено нагальну потребу щодо удосконалення методологічної складової в частині розробки механізму впровадження на рівні окремої країни. За підсумками роботи Конференції «Ріо +20» було започатковано формування методологічної основи та визначено базові напрями встановлення індикаторів сталого розвитку.

Базові напрями формування індикаторів сталого розвитку стали умовним «дороговказом» для країн, котрі формують регіональні політики сталого розвитку. При цьому, кожна країна залишається вільною у виборі засобів та підходів, як за змістом, так і за кінцевою метою при формуванні механізмів державного регулювання сталого розвитку [11]. Активізації діяльності в сфері розробки політик сталого розвитку мала позитивні наслідки щодо розробки відповідних регіональних концепцій серед 42,0% країн світу [11]. В рамках прийнятих національних концепцій сталого розвитку Німеччини [12], Білорусі [13], Ірландії [14], Великобританії, Франції, Канади, США [11] сформовано регіональні моделі підтримки економічної, соціальної та екологічної складових. Кожна регіональна концепція сталого розвитку має визначену траєкторію руху та складові елементи, однак, спільним концептом залишається забезпечення досягнення індивідуального розвитку особистості, збалансованого з інтересами суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бругланд Г. Х. Наше спільне майбутнє. Доповідь Комісії ООН щодо навколишнього середовища та розвитку. 1987. М.: Прогрес, 1988. С. 50.
2. Harris M.J. (2000) Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working Paper No. 00-04, Tufts University, Medford MA, USA.
3. Inclusive Green Growth. The Pathway to Sustainable Development. World Bank, 2012. 192 pp. URL: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/05/09/growth-to-inclusive-green-growth-economics-sustainable-development>. Дата звернення 15.09.2022 р.
4. Emas, R. The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR2015_SD_concept_definiton_rev.pdf. Дата звернення 15.09.2022 р.
5. Jabareen, Y. A new conceptual framework for sustainable development. URL: http://web.mit.edu/cron/Backup/project/urban-sustainability/USA_Overview_Summer2010/Literature_Search/Jabareen_Conceptual. Дата звернення 15.09.2022 р.
6. Mulder, P. (2001). Evolutionary Economic Theories of Sustainable Development. Growth and Change, 32, 110-134. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/15469644.pdf> Дата звернення 15.09.2022 р.
7. Буркинський Б., Галушкіна Т. Глобалізація економіки та національна екологічна доктрина. Економіст. 2002. № 9. С. 20–23.
8. Загорський В.С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком екологоекономічних систем : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 336 с.
9. Green economics: an introduction to theory, policy and practice. Molly Scott Cato London: Earthscan, 2009. P. 240.
10. Стадник М. Є. “Зелена економіка” – основа зміцнення національної безпеки країною Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького. 2013. Т. 15, № 1(55), Ч. 5. С. 214–217.
11. Global Sustainable Development Report – Executive Summary: Building the Common Future We Want. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development. 2013. URL: <http://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport>. Дата звернення 15.09.2022 р.
12. Konzept Nachhaltigkeit - Vom Leitbild zur Umsetzung. Technical report, Deutscher Bundestag, Enquete-Kommission Schutz des Menschen und der Umwelt des Deutschen Bundestages, Berlin, 1998.
13. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 г. / Национальная комиссия по устойчивому развитию Республики Беларусь; Редколлегия: Я.М.Александрович и др. Мн.: Юнипак. 200 с.
14. Ireland’s Sustainable Development Model STRIVE Report Series No.47. Environmental Protection Agency Programme 2007-2013.